

УДК 378.02:372.8:371.15

КРИТЕРІАЛЬНО-РІВНЕВИЙ ПІДХІД ДО ДІАГНОСТУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Ткаченко Н.М., к. пед. н., доцент, докторант
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

У статті репрезентовано авторський підхід до визначення критеріїв сформованості професійного іміджу вчителя іноземних мов, їх показників та рівнів, в основу якого покладено розуміння критерію як мірила, об'єктивної кількісної міри педагогічного явища. Автором обґрунтовано вимоги, яким мають відповідати критерії сформованості професійного іміджу вчителя іноземних мов, серед яких об'єктивність, надійність, простота і зручність виміру, узгодженість із компонентами професійного іміджу, адекватність, адитивність, взаємозумовленість критерію з показниками.

Ключові слова: імідж, критерій сформованості професійного іміджу, показник сформованості професійного іміджу, професійний імідж, учитель іноземних мов.

В статтю представлено авторський підхід до визначення критеріїв сформованості професійного іміджу учителя іноземних мов, їх показників та рівнів, в основу якого покладено розуміння критерію як мірила, об'єктивної кількісної міри педагогічного явища. Автором обґрунтовано вимоги, яким мають відповідати критерії сформованості професійного іміджу вчителя іноземних мов, серед яких об'єктивність, надійність, простота і зручність виміру, узгодженість із компонентами професійного іміджу, адекватність, адитивність, взаємозумовленість критерію з показниками.

Ключевые слова: имидж, критерий сформованности профессионального имиджа, показатель сформованности профессионального имиджа, профессиональный имидж, учитель иностранных языков.

Tkachenko N.M. CRITERIA AND LEVEL APPROACH TO DIAGNOSING THE FOREIGN LANGUAGES TEACHER'S PROFESSIONAL IMAGE

The article deals with the analysis of theoretical and methodological foundations of the criterion and level approach to pedagogical phenomena measuring as well as with working out the criterion basis for diagnosing the Foreign languages teacher's professional image. The researches on the problem of determining the criteria, indicators and levels of pedagogues' professional image are analyzed. The author's approach to determining the criteria, indicators and levels of the Foreign languages teacher's professional image based on understanding the criterion as a measure of pedagogical phenomenon is represented. The requirements to the criteria of the foreign languages teacher's professional image are substantiated. Objectivity, reliability, simplicity and convenience of measurement, consistency with the professional image components, adequacy, additivity, interdependence of the criterion with indicators are among them.

Key words: image, professional image, professional image criterion, professional image indicator, foreign language teacher

Постановка проблеми. З огляду на дедалі зростаючі вимоги держави до рівня володіння випускниками школи іноземною мовою, зростає потреба у підготовці висококваліфікованих і конкурентоспроможних вчителів іноземних мов для нової української школи, які не лише характеризувалися б високою професійною компетентністю, а й ідентифікувалися б з цінностями й нормами професійної діяльності, орієнтувалися на творчу реалізацію та самовдосконалення у професії. Ця об'єктивна потреба зумовлює актуальність проблеми формування професійного іміджу вчителів іноземних мов, розв'язання якої передбачає підвищення якості організації процесу їх професійної підготовки, розроблення інструментарію для визначення сформованості професійного іміджу у про-

цесі спеціально організованої педагогічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначаючи критерії сформованості професійного іміджу вчителя іноземних мов, ми поклалися на дослідження М. Скиби, С. Костогриза, Г. Красильникової про відсутність загальноприйнятих критеріїв у професійній педагогіці [13], а також роботи вчених, у колі наукової уваги яких були проблеми визначення критеріїв, показників та ознак сформованості професійного іміджу педагога: М. Варданян, О. Горовенко, Ю. Дзядевич, О. Ковальової, Ю. Матюшиної, Л. Серман.

Так, М. Варданян у визначенні сформованості професійного іміджу виокремлює суб'єктивний (пов'язаний з особистісними характеристиками, емоційними пережи-

ваннями суб'єкта іміджу, які проявляються в його діяльності), операційно-діяльнісний (володіння способами реалізації, діагностики, корекції та розвитку іміджу у професійній діяльності) і критерій відносин (характер взаємодії суб'єктів освітнього процесу) [3, с. 16–17].

О. Горovenko визначає мотиваційно-ціннісний (вмотивованість до професійного розвитку та саморозвитку; ціннісне ставлення до професійно-педагогічної самореалізації; соціально активна життєва та педагогічна позиція), компетентнісний (продуктивна співпраця з різними соціальними групами; наявність і поповнення знань із педагогіки, психології, іміджології; креативність та ініціативність), діяльнісний (прагнення до цілепокладання в діяльності; здатність до самоорганізації та самоконтролю; здатність до рефлексії), комунікативний (культура мовлення; комунікативні поведінка; емоційна стабільність) критерії [4, с. 7].

Ю. Дзядевич визначає такі інтегральні критерії та їх показники: професійна спрямованість (інтерес до професійно-мистецької діяльності; усвідомлення значущості самоактуалізації, самореалізації та саморозвитку у професійній діяльності наявність ціннісних орієнтацій, спрямованих на засвоєння особливостей майбутньої професійної діяльності); професійна компетентність (системність в оволодінні професійними знаннями і вміннями; система умінь і навичок саморозвитку та саморегуляції в професійній діяльності); професійно-творча активність (реалізація професійних завдань на основі знань про імідж фахівця мистецького профілю) [6, с. 14].

О. Ковальовою виокремлено три найбільш суттєві групи психологічних ознак-критеріїв: до першої належать такі особливості особистості: цілеспрямованість, рішучість, сила волі, емоційна стійкість, правдивість, наявність почуття гумору, інтелектуальний потенціал, оптимізм, інтуїція в ухваленні рішень; до другої – професійно-спеціалізовані якості: володіння ораторським мистецтвом, уміння уникати конфліктів, уміння сперечатися, відповідність обіцянок вчинкам, хазяйновитість, працьовитість, відкритість у спілкуванні, уміння взаємодіяти з органами влади, уміння підбирати кадри і керувати ними, професійний досвід; до останньої – соціальні ознаки: популярність, респектабельність, частота згадування в засобах масової інформації, правильний спосіб життя, прихильність до спорту, сімейність, сексуальність, зовнішній вигляд, матеріальне благополуччя [8].

Ю. Матюшина наводить такі критерії сформованості професійного іміджу май-

бутніх перекладачів: лінгвістичний інтелект (здатність до змістового запам'ятовування, концентрації уваги, вміння конструювати зміст повідомлення), культура мовлення (граматичне, лексичне, стилістичне та інтонаційне володіння технікою мовлення, мовленнєве дихання, інтонація, дикція), зовнішній вигляд (манери, обличчя, стиль одягу), емоційний етикет (здатність приймати й розпізнавати емоційний стан оточуючих, адекватно виражати свій власний), діловий етикет (пунктуальність, тактовність, підтримання настрою в умовах стресових навантажень) [10, с. 18–19].

Л. Серман говорить про доцільність виокремлення чотирьох критеріїв сформованості професійного іміджу учителів іноземних мов, а саме: ціннісно-мотиваційного (мотивація, прагнення, ціннісне орієнтування та внутрішня потреба до створення власного професійного іміджу), понятійно-змістового (розуміння змісту поняття іміджу, його основних складників; обізнаність про стратегію, умови та технології формування іміджу), комунікативно-компетентнісного (мовленнєво-комунікативні навички), процесуального (володіння навичками успішної самопрезентації) [12, с. 240–241].

Отже, аналіз наукових джерел засвідчив існування певних розбіжностей щодо підходів до визначення критеріїв сформованості професійного іміджу педагога. Така неоднозначність ускладнює оцінювання й контроль за процесом формування професійного іміджу в освітньому процесі ЗВО. Дієві ж критерії та їх правильне використання стимулюватимуть організацію, вдосконалення, оптимізацію та інтенсифікацію процесу формування професійного іміджу у процесі професійної підготовки.

Постановка завдання. Завданням публікації є розроблення авторської критеріальної бази для діагностування рівнів сформованості професійного іміджу вчителів іноземних мов.

Виклад основного матеріалу дослідження. Насамперед, з'ясуємо сутність поняття «критерій» у педагогіці.

Критерій (*від грец. κριτήριον – засіб судження*) – це мірило для визначення, оцінки предмета, явища; ознака, взята за основу класифікації [14, с. 276]. Тобто критерій виступає засобом, інструментом оцінки, а не самою оцінкою.

В. Беспалько «критерій» визначає як об'єктивну кількісну міру деякого явища або кількісне виокремлення його сторін [1, с. 60]. Проте у педагогічних дослідженнях увага більшості дослідників зосереджена на якісних характеристиках досліджуваних явищ, що породжує їх описовість і ускладнює

статистичну обробку та уніфікацію результатів.

Аналіз наукових педагогічних джерел засвідчив наявність певних вимог, яким мають відповідати критерії, їх дотримання уможливує дослідження педагогічних явищ та порівняння результатів експериментальних досліджень різних авторів. Найбільш частотними є об'єктивність, надійність, вірогідність і простота виміру. Окрім загальноновизнаних у педагогічній теорії вимог до критеріїв, науковці вказують ще на ряд обов'язкових, на їх погляд, характеристик, яким мають відповідати ознаки-критерії, що зумовлюється складністю та специфічністю досліджуваних педагогічних явищ.

Так, Ю. Бабанський розглядає доцільність використання критеріїв у педагогічній діяльності за умови, якщо критерій – це об'єктивна ознака, яка уможливує порівняльну оцінку ступеня розвитку досліджуваного явища в осіб або класифікацію педагогічних факторів і процесів, що вивчаються [11]. Розвиваючи його ідеї, Л. Білоусова під критерієм розуміє ідеальний зразок, еталон, який визначає вищий, найдосконаліший рівень функціонування певної системи. Порівнюючи з ним, можна встановити ступінь відповідності та наближення справжнього, наявного рівня досліджуваного явища до еталона [2, с. 172]. В. Курило і С. Заскалета вказують на необхідність узгодження критерію зі складовими компонентами явища: комплексність; можливість оцінювати розвиток, а також поточні й кінцеві результати педагогічного явища [9; 7]; В. Дияк акцентує на взаємозумовленості критеріїв із змістом, метою і завданням дослідження, істотності та стійкості критеріїв [5, с. 32].

Серед вимог, що висуваються В. Беспальком до критерію, є такі: *адитивність* (при застосуванні критерію до складових компонентів явища його сукупне значення має дорівнювати сумі часткових значень); *адекватність* (критерій має відповідати досліджуваному явищу, і в ньому має відбиватися як природа явища, так і динаміка його змін); *кількісність* (критерій має бути числовим, при цьому одні й ті самі фактичні значення різних явищ при застосуванні до них критерію мають давати однакові числові значення величин, що вимірюються) [1, с. 60–61].

Враховуючи наведені вище міркування науковців, вважаємо, що критерії сформованості професійного іміджу вчителя іноземних мов мають відповідати основним вимогам (об'єктивність, надійність, простота і зручність виміру, узгодженість із компонентами професійного іміджу, адек-

ватність, адитивність, взаємозумовленість критерію з його показниками).

Вибираючи критерії сформованості професійного іміджу вчителя іноземних мов як їх найменування нами було обрано іменники. З огляду на те, що професійний імідж учителя іноземних мов розуміється нами як багатокomпонентна структура, побудована на основі таких взаємопов'язаних та взаємозумовлених складових компонентів (мотиваційно-ціннісного, гностичного, практично-діяльнісного, особистісно-рефлексивного) [15], вважаємо за доцільне кожному компоненту обрати відповідний критерій: мотиваційно-ціннісному – цінності та спонукання; гностичному – знання про професійний імідж; практично-діяльнісному – іміджотворча поведінка; особистісно-рефлексивному – професійно-особистісні якості та здатності.

Наведемо характеристики критеріїв сформованості професійного іміджу вчителя іноземних мов відповідно до зазначених вище міркувань.

1. Критерій «цінності та спонукання». Цей критерій відповідає мотиваційно-ціннісному компонентові. Він передбачає з'ясування цінностей особистості фахівця, сформованість спонукань, що відображають його спрямованість, установку та зумовлюють активність на формування власного позитивного професійного іміджу. Важливіми показниками цього критерію виступають сформованість чи відсутність інтересу до створення позитивного професійного іміджу; сформованість потреби особистості щодо створення та підтримання свого професійного іміджу; розвиненість, міцність, стійкість, осмисленість мотивів, а також прояв емоцій, особистісних переживань учителя іноземних мов щодо формування власного професійного іміджу.

2. Критерій «знання про професійний імідж». Виокремлення цього критерію зумовлене тим, що формування будь-якої характеристики особистості вимагає науково обґрунтованої інформації, конкретних знань, які мають бути усвідомлені особистістю. Наявність знань уможливить здійснення впливу на мотиваційно-ціннісний і практично-діяльнісний компоненти професійного іміджу і забезпечить організацію дієвої іміджотворчої діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах. Критерій «знання про професійний імідж» характеризується реальним рівнем знань із навчальних дисциплін за фаховою підготовкою, із психолого-педагогічних наук, знань як про професійний імідж загалом, так і про його складники, про особливості самовираження та самореалізації, їх форми та способи,

про методологію іміджотворчої діяльності, її основні принципи, внутрішні та зовнішні механізми іміджотворчої діяльності, ефективні методи, засоби створення і корекції професійного іміджу.

3. *Критерій «іміджотворча поведінка».* Вибір цього критерію зумовлений розумінням того, що формування професійного іміджу вчителя іноземних мов можливе лише за умови його постійної іміджотворчої діяльності. Цей критерій дає змогу визначати відповідність поведінки особистості складовим елементом професійного іміджу, простежувати рівень саморегуляції поведінки щодо створення та підтримання власного позитивного професійного іміджу, визначати ступінь відповідальності особистості за підтримання власного позитивного професійного іміджу, виявляти вміння та навички, які спрямовані на створення та корекцію професійного іміджу, а саме володіння базовими технологіями та спеціальними техніками іміджотворчої діяльності, тактиками і стратегіями само презентації, уміннями, пов'язаними з самореалізацією, самовираженням.

4. *Критерій «професійно-особистісні якості та здатності» передбачає* виявлення у вчителя іноземних мов професійно-особистісних, творчих, ділових якостей та здатностей до саморегуляції, самоорганізації іміджотворчої діяльності. Він є підґрунтям для внутрішнього саморуку особистості. Його показниками виступають розвиненість професійно-особистісних (потреба у самопізнанні, самостійність, працьовитість і старанність, дисциплінованість, культура поведінки та спілкування рідною та іноземною мовами), гуманістичних (емпатія, такт, толерантність, уміння знайти позитивне в людині, доброзичливість, справедливість) та ділових (інтелектуальна мобільність; рольова компетентність; відкритість новому досвіду; харизма; незадоволеність досягнутим, самокритичність; оптимізм; емоційна стабільність та стресостійкість) якостей, здатність до рефлексії (уміння здійснювати самоаналіз, самоконтроль, самооцінку та самокорекцію власної діяльності, прогнозувати власну траєкторію професійного зростання), здатність до креативності та естетична вихованість.

Діагностування результатів процесу формування професійного іміджу передбачає характеристику рівнів його сформованості у майбутніх учителів іноземних мов на основі визначених критеріїв і показників.

Поняття «рівень сформованості професійного іміджу» розглядаємо як оцінку ступеня володіння фахівцем комплексом знань, умінь, якостей та компетентно-

стей, що забезпечують результативність іміджотворчої діяльності, а також розвиненість мотивів, що спонукають до означеної діяльності.

Відповідно до сутності та структури професійного іміджу, системи розроблених критеріїв і показників його діагностування та з урахуванням досягнень науковців, нами виокремлено п'ять рівнів сформованості професійного іміджу майбутніх учителів іноземних мов: високий, вищий за середній, середній, нижчий за середній та низький. Розглянемо їх докладніше.

Високий рівень сформованості професійного іміджу вчителя іноземних мов свідчить:

– *для мотиваційно-ціннісного компонента* – про значний інтерес до створення позитивного професійного іміджу; провідне місце професійної діяльності в ієрархії життєвих цінностей особистості, сформовану потребу у створенні та підтриманні позитивного професійного іміджу; розвиненість, міцність, стійкість, осмисленість мотивів щодо створення позитивного професійного іміджу; відсутність емоційної напруги щодо демонстрації власного професійного іміджу, яскравий прояв позитивних емоцій та особистісних переживань щодо власного професійного іміджу.

– *для гностичного компонента* – про ґрунтовні знання з навчальних дисциплін за фаховою підготовкою, з психолого-педагогічних наук, глибоке розуміння сутності професійного іміджа як інтегративного феномена, його складників, особливостей самовираження та самореалізації, їх форми та способи, методологію іміджотворчої діяльності, її основні принципи, механізми, ефективні методи, засоби створення і корекції професійного іміджу;

– *для практично-діяльнісного компонента* – про досконале професійне володіння іноземною мовою, сформовані психолого-педагогічні, предметно-методичні, комунікативні вміння, бездоганне володіння базовими технологіями та спеціальними техніками іміджотворчої діяльності, тактиками і стратегіями самопрезентації, самореалізації, самовираження, що проявляється в самостійній оцінці явищ, фактів, подій, ситуативній доречності зовнішності і поведінки, точності мовлення, творчому підході до розв'язання завдань, умінні ідентифікувати себе з відповідною роллю, відповідальній поведінці щодо підтримання позитивного професійного іміджу в повсякденному житті;

– *для особистісно-рефлексивного компонента* – про розвиненість професійно-особистісних, гуманістичних та ділових

якостей, сформовану здатність до рефлексії; креативності та естетичну вихованість.

Рівень сформованості професійного іміджу вчителя іноземних мов **вищий** за **середній** характеризується:

– *для мотиваційно-ціннісного компонента* – знаходженням професійної діяльності в ядрі життєвих цінностей особистості, усвідомленням необхідності створення позитивного професійного іміджу, здебільшого вираженою потребою у створенні та підтриманні власного позитивного професійного іміджу; розвиненістю, осмисленістю мотивів щодо створення позитивного професійного іміджу, які не завжди характеризуються міцністю, стійкістю; проявом переважно позитивних емоцій, особистісних переживань щодо власного професійного іміджу, в окремих випадках наявністю емоційної напруги щодо демонстрації власного професійного іміджу, проте умінням управляти своїм станом із метою здійснення зусиль;

– *для гностичного компонента* – гарними знаннями з навчальних дисциплін за фаховою підготовкою, з психолого-педагогічних наук; здебільшого чітким розумінням сутності професійного іміджа як інтегративного феномена, його складників; усвідомленням особливостей самовираження та самореалізації, їх форм та способів; проте несистемним володінням методологією іміджотворчої діяльності, її основними принципами, механізмами, ефективними методами, засобами створення і корекції професійного іміджу;

– *для практично-діяльнісного компонента* – здебільшого професійним володінням іноземною мовою; переважно сформованими психолого-педагогічними, предметно-методичними, комунікативними вміннями; володінням базовими технологіями та спеціальними техніками іміджотворчої діяльності; тактиками і стратегіями самопрезентації, самореалізації, самовираження, що проявляється у застосуванні набутих умінь у схожій ситуації, переважним чином ситуативній доречності зовнішності і поведінки, точності мовлення, умінням ідентифікувати себе з відповідною роллю; здебільшого відповідальною поведінкою щодо підтримання позитивного професійного іміджу в повсякденному житті;

– *для особистісно-рефлексивного компонента* – здебільшого розвиненістю професійно-особистісних, гуманістичних та ділових якостей; здебільшого здатністю до рефлексії; креативністю та естетичною вихованістю.

Середній рівень сформованості професійного іміджу вчителя іноземних мов забезпечується:

– *для мотиваційно-ціннісного компонента* – знаходженням професійної діяльності у трійці провідних життєвих цінностей особистості, не завжди вираженим усвідомленням необхідності створення позитивного професійного іміджу; частково вираженою потребою у створенні та підтриманні власного позитивного професійного іміджу; незначною розвиненістю, міцністю, стійкістю, осмисленістю мотивів щодо створення позитивного професійного іміджу; проявом переважно нейтральних емоцій, почасти відсутніми особистісними переживаннями щодо власного професійного іміджу, значною емоційною напругою щодо демонстрації власного професійного іміджу та недостатнім умінням управляти своїм станом із метою здійснення зусиль;

– *для гностичного компонента* – базовими знаннями з навчальних дисциплін за фаховою підготовкою, з психолого-педагогічних наук; нечітким розумінням сутності професійного іміджа як інтегративного феномена, його складників; ситуативним усвідомленням особливостей самовираження та самореалізації, їх форм та способів; недостатнім володінням методологією іміджотворчої діяльності, її основними принципами, механізмами, ефективними методами, засобами створення і корекції професійного іміджу;

– *для практично-діяльнісного компонента* – здебільшого професійним володінням іноземною мовою; як правило, сформованими психолого-педагогічними, предметно-методичними, комунікативними вміннями; ситуативним володінням базовими технологіями та спеціальними техніками іміджотворчої діяльності; тактиками і стратегіями самопрезентації, самореалізації, самовираження, що, як правило, проявляється у застосуванні набутих умінь за шаблоном, в окремих випадках ситуативній недоречності зовнішності і поведінки, недостатній точності мовлення, невмінні ідентифікувати себе з відповідною роллю; не завжди відповідальною поведінкою щодо підтримання позитивного професійного іміджу в повсякденному житті;

– *для особистісно-рефлексивного компонента* – незначною розвиненістю професійно-особистісних, гуманістичних та ділових якостей; частково сформованою здатністю до рефлексії; низькою креативністю та естетичною вихованістю.

Нижчий за середній рівень сформованості професійного іміджу вчителя іноземних мов проявляється:

– *для мотиваційно-ціннісного компонента* – знаходженням професійної діяльності всередині ієрархічної структури цін-

нісних орієнтацій особистості, слабким усвідомленням необхідності створення позитивного професійного іміджу; нечітко вираженою потребою у створенні та підтриманні позитивного професійного іміджу; слабкою розвиненістю, осмисленістю мотивів щодо створення позитивного професійного іміджу; здебільшого проявом негативних емоцій, відсутніми особистісними переживаннями щодо власного іміджу, чітко вираженою емоційною напругою щодо демонстрації власного професійного іміджу та неумінням управляти своїм станом з метою здійснення зусиль;

– *для гностичного компонента* – здебільшого мозаїчним характером знань із навчальних дисциплін за фаховою підготовкою, з психолого-педагогічних наук; слабким усвідомленням сутності професійного іміджа як інтегративного феномена, його складників; почасти нерозумінням особливостей самовираження та самореалізації, їх форм та способів; уривчастими знаннями про методологію іміджотворчої діяльності, її основні принципи, механізми, ефективні методи, засоби створення і корекції професійного іміджу;

– *для практично-діяльнісного компонента* – недостатньо професійним володінням іноземною мовою; частково сформованими психолого-педагогічними, предметно-методичними, комунікативними вміннями; володінням окремими базовими технологіями та спеціальними техніками іміджотворчої діяльності; тактиками і стратегіями самопрезентації, самореалізації, самовираження, що проявляється у застосуванні набутих умінь лише зі сторонньою допомогою, почасти ситуативній недоречності зовнішності і поведінки, неточності мовлення, невмінні ідентифікувати себе з відповідною роллю; окремими випадками безвідповідальної поведінки щодо підтримання позитивного професійного іміджу в повсякденному житті;

– *для особистісно-рефлексивного компонента* – розвиненістю лише окремих професійно-особистісних, гуманістичних та ділових якостей; слабкою здатністю до рефлексії; відсутністю креативності та естетичною невихованістю.

Для **низького рівня** сформованості професійного іміджу вчителя іноземних мов характерним є:

– *для мотиваційно-ціннісного компонента* – професійна діяльність не посідає високого місця в ієрархії життєвих цінностей особистості, відсутність усвідомлення необхідності створення позитивного професійного іміджу; відсутність потреби у створенні професійного іміджу; несфор-

мованість мотивів щодо створення професійного іміджу; прояв виключно негативних емоцій щодо створення власного професійного іміджу, відсутність особистісних переживань щодо власного професійного іміджу;

– *для гностичного компонента* – фрагментарні знання з навчальних дисциплін за фаховою підготовкою, з психолого-педагогічних наук; нерозуміння сутності професійного іміджа як інтегративного феномена, його складників; особливостей самовираження та самореалізації, їх форм та способів; фрагментарними знаннями про методологію іміджотворчої діяльності, її основні принципи, механізми, ефективні методи, засоби створення і корекції професійного іміджу;

– *для практично-діяльнісного компонента* – непрофесійне володіння іноземною мовою; несформовані психолого-педагогічні, предметно-методичні, комунікативні вміння; неволодіння базовими технологіями та спеціальними техніками іміджотворчої діяльності; тактиками і стратегіями самопрезентації, самореалізації, самовираження; безвідповідальна поведінка щодо підтримання позитивного професійного іміджу в повсякденному житті, повна залежність поведінки від зовнішніх обставин;

– *для особистісно-рефлексивного компонента* – нерозвиненість професійно-особистісних, гуманістичних та ділових якостей; несформована здатність до рефлексії; відсутність креативності та естетичної вихованості.

Зауважимо, що загальний рівень сформованості професійного іміджу вчителя іноземних мов залежить від сформованості всіх критеріїв. Їх сформованість може бути різною в одного фахівця. Тому, відповідно до такої вимоги, як адитивність, рівень сформованості професійного іміджу впливатиме із суми сформованості всіх критеріїв. Проте з метою запобігання неточностей у визначенні рівнів сформованості професійного іміджу необхідно враховувати нелінійність психічних властивостей та утворень, що робить недоречним застосування середньоарифметичної суми сформованості критеріїв. Натомість, на нашу думку, для діагностування рівнів сформованості професійного іміджу варто використовувати середньозважені величини.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, з огляду на те, що критерій – це мірило, об'єктивна кількісна міра педагогічного явища, основними вимогами до критеріїв сформованості професійного іміджу вчителя іноземних мов вважаємо об'єктивність, надійність, простоту і зручність

виміру, узгодженість із компонентами професійного іміджу, адекватність, адитивність, взаємозумовленість критерію з показниками. На основі експертної оцінки критеріями сформованості професійного іміджу вчителя іноземних мов визначено «цінності та спонукання», «знання про професійний імідж», «іміджотворчу поведінку», «професійно-особистісні якості та здатності». Вони виявляються через низку якісних ознак – показників, відповідно до міри прояву яких можна робити висновки про ступінь сформованості кожного компонента та професійного іміджу вчителя іноземних мов загалом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Беспалько В.П. Элементы теории управления процессом обучения: материалы лекций, прочитанных в Политехническом музее на факультете программированного обучения. Часть 2 (Измерение качества процесса обучения). М.: Знание, 1971. 72 с.
2. Білоусова В.О. Теорія і методика гуманізації відносин старшокласників у позаурочній діяльності загальноосвітньої школи. К.: ІЗМН, 1997. 192 с.
3. Варданян М.Р. Имидж педагога как фактор здоровьесбережения субъектов образовательного процесса в основной школе: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования». Омск, 2007. 24 с.
4. Горовенко О.А. Формування особистісно-професійного іміджу вчителя загальноосвітнього навчального закладу засобами самопрезентації: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Переяслав-Хмельницький, 2013. 21 с.
5. Дяк В.В. Визначення основних критеріїв та показників оптимізації викладання соціально-економічних дисциплін у вищому військовому навчальному закладі. Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. 2003. № 24. С. 30–36.
6. Дзядевич Ю.В. Педагогічні умови формування професійного іміджу у студентів мистецьких спеціальностей: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Херсон, 2012. 20 с.
7. Заскалета С.Г. Організація самостійної пізнавальної діяльності студентів сільськогосподарського інституту (за матеріалами вивчення іноземних мов): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. К., 2000. 187 с.
8. Ковальова О.О. Психологічні особливості формування основ професійного іміджу у майбутніх педагогів: автореф. дис. ... канд. психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». Одеса, 2007. 20 с.
9. Курило В.С. Моделювання системи критеріїв оцінки розвитку освіти в регіоні. Педагогіка і психологія. 1999. № 2. С. 35–39.
10. Матюшина Ю.И. Формирование профессионального имиджа у будущего переводчика: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования». Калининград, 2010. 21 с.
11. Педагогіка / Ю.К. Бабанский и др. М., 1988. 478 с.
12. Серман Л.І. Аналіз показників та рівнів сформованості професійного іміджу майбутніх учителів іноземних мов. Педагогіка та психологія. 2015. № 49. С. 234–244. DOI/10.5281/zenodo.19005.svg.
13. Скиба М.Є., Костогряз С.Г., Красильникова Г.В. Моніторинг якості навчального процесу у вищому закладі освіти: монографія. Хмельницький, 2009. 219 с.
14. Словник іншомовних слів / за ред. О.С. Мельничука. К.: Голов. ред. Укр. рад. енцикл., 1974. 775 с.
15. Tkachenko Nataliia. Foreign Language teacher's professional image structure. Modern Science – Moderní věda. Praha. Česká Republika, Nemoros. 2017. № 1. С. 77–84.